

УДК 338.434

*Мушеник І.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри інформаційних технологій,
Бурлаков О.С.,
канд. екон. наук, доцент кафедри інформаційних технологій,
Подільський державний аграрно-технічний університет*

ОЦІНКА СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Упродовж останніх років вітчизняна економіка тримається здебільшого за рахунок аграрного сектора. Підприємства сільського господарства потребують коштів для фінансування своєї поточної діяльності, впровадження новітніх технологій, страхування існуючих ризиків, розбудови торговельної та транспортної інфраструктури. З цією метою використовуються власні та залучені фінансові ресурси: інвестування та кредитування. Однак аграрний бізнес потрапив у пастку обмеженого доступу до ресурсів за наявності значної кількості фінансових інструментів на ринку України.

Необхідною умовою розвитку та підвищення конкурентоздатності галузі є достатня кредитна та збалансована за напрямками державна фінансова підтримка підприємств АПК. На форми організації фінансів в аграрному секторі впливають деякі чинники, які призводять до специфічних форм організації фінансів аграрних товаровиробників (самофінансування, комерційне кредитування, бюджетне фінансування). Саме це формує ніби невидиму сферу можливостей економічного поступу, за межі яких сільськогосподарські підприємства неспроможні вийти. Водночас дедалі гостріше усвідомлюються і відчуваються ці обмеження, оскільки від своєчасного, стабільного, збалансованого, доступного фінансового забезпечення визначальною мірою залежить ефективність, прибутковість і конкурентоспроможність ведення сільськогосподарського виробництва. Окреслене проблемне поле

вимагає розробки практичних рекомендацій та заходів щодо розвитку фінансового забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств на основі фундаментальних економічних досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Найвагомими досягнення у розробці теоретичних, методологічних і прикладних аспектів проблеми формування та використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств і управління цими складними різноаспектними процесами належать видатним мислителям економічної аграрної науки, зокрема В. Андрійчуку, О. Гудзю, М. Дем'яненку, П. Канінському, І. Кириленку, М. Коденській, М. Кропивку, Ю. Лупенку, М. Маліку, О. Могильному, Т. Мринській, Г. Підлісецькому, П. Саблуку, В. Ситнику, П. Стецюку та ін.

Завдяки їх титанічним зусиллям створено фундаментальний науковий базис розв'язання актуальних проблем фінансування розширеного відтворення сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах і, зокрема в таких сегментах фінансової теорії. як забезпечення фінансовими ресурсами, інноваційно-інвестиційний розвиток, кредитне забезпечення, управління ризиками, ціноутворення, страхування, оподаткування, державна фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва .

Постановка завдання. Метою розгляду даної тематики є обґрунтування системних теоретико-методологічних підвалин і практичних рекомендацій щодо управління формуванням та ефективним використанням фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, адекватного новим ринковим умовам, яке забезпечує їх стабільне функціонування й економічний поступ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансове забезпечення – вагомий складовий елемент фінансового механізму. «Фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття відтворювальних витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання і державою» [10]. О.Л. Кашенко зазначає, що «...фінансування – це забезпечення необхідними фінансовими ресурсами витрат на розвиток народного господарства, які здійснюються за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, асигнувань з державного бюджету та інших фінансових джерел. Тобто, фінансування за таким уявленням має функцію грошового покриття витрат, можна розглядати як фінансове забезпечення процесу відтворення» [5, с. 72].

На думку окремих авторів, «...фінансове забезпечення полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта» [2, с. 20]. При цьому обсяги потреби сільськогосподарських підприємств у фінансових ресурсах оцінюються по-різному, залежно від схеми розрахунків та поставлених завдань. «Дослідники цього питання єдині в одному – нині вітчизняні сільськогосподарські підприємства відчувають величезний їх дефіцит» [7, с. 111].

Дієвість механізму фінансового забезпечення значною, визначальною мірою залежить від наявності необхідних фінансових ресурсів. Саме тому недостатнє фінансування чи й повну відсутність необхідних фінансових ресурсів зазвичай вважають найбільшою проблемою. Але це досить звужений розгляд, який не бере до уваги спрямування та швидкість руху внутрішніх фінансових потоків, які можуть характеризувати перспективи розвитку підприємства. Рух фінансових ресурсів слід розглядати не у статистиці, а в конкретному часі та за конкретних умов функціонування.

Дослідження фінансового забезпечення підприємств АПК, у тому числі сільськогосподарських товаровиробників, свідчить про те, що вони здебільшого працюють за рахунок власних ресурсів. Хоча частка самофінансування господарської діяльності значна, проте її недостатньо для забезпечення всіх потреб. Досвід різних країн підтверджує, що для забезпечення розширеного відтворення сільськогосподарські підприємства використовують залучені фінансові ресурси, серед яких значне місце займає державна підтримка. Оскільки аграрний бізнес має певні особливості, це накладає відбиток на інструменти накопичення та використання фінансових ресурсів у цьому секторі економіки.

У ринкових умовах аграрні реформи набрали принципово нових обертів, відкрилися великі можливості запровадження ефективних ринкових механізмів, активізувався процес докорінної перебудови виробничих відносин на селі.

«За цей період завершено роздержавлення землі і майна у сільському господарстві; проведена державна реєстрація статутних документів новостворених аграрних формувань; здійснено паювання землі» [8, с. 3]. Ці перетворення сприяли формуванню сучасної структури аграрного виробництва, наслідком чого стала зміна організаційно-правових форм господарювання на селі.

Усього в процесі реформування створено і нині функціонує 15,3 тис. сільськогосподарських підприємств, у тому числі 0,4 тис. державних (2,6%) і 14,9 тис. недержавних (97,4%), з них 7,5 тис. господарських товариств, 4,1 тис. приватних (приватно-орендних) підприємств, 1,4 тис. сільськогосподарських кооперативів і 1,9 тис. підприємств інших форм господарювання. Переважна кількість цих підприємств має розміри від 1 до 5 тис. га і більше.

Останнім часом сільськогосподарські підприємства використовують гарантійне забезпечення як одну зі складових фінансового забезпечення. До гарантійного забезпечення відносяться: гарантії банків, страхування сільськогосподарського виробництва, акцепт розрахункових документів, аванси. Гарантійне забезпечення не є джерелом фінансового забезпечення, але підприємство, застосовуючи

гарантійне забезпечення може залучити необхідний обсяг фінансових ресурсів для здійснення виробничої діяльності. Гарантійне забезпечення можна використовувати замість інших джерел фінансового забезпечення або як доповнення до існуючих. Гарантійне забезпечення доцільно застосовувати саме для сільськогосподарських підприємств, оскільки сільськогосподарське виробництво має високу ризикованість виробництва, розтягненість у часі і просторі виробничого процесу, а відповідно розрахунків та платежів.

«Внутрішні фінансові ресурси для сільськогосподарського підприємства, як сировинного сектора агропромислового комплексу, можливо одержати лише в тому випадку, коли виробництво сільськогосподарської продукції технологічно і організаційно буде пов'язано з результатами кінцевої продукції споживання: від виробництва сировини до споживання готової продукції. Кооперування дозволить кожному сільськогосподарському товаровиробнику брати участь в усіх ланках руху їх же продукції: виробництво – збирання – зберігання – переробка – транспортування – торгівля – споживання» [9, с. 19].

«У процесі сільськогосподарського виробництва всі засоби виробництва проходять три стадії, на яких вони мають забезпечувати безперервний та ефективний процес господарської діяльності» [6, с. 75].

Перший етап – це формування фінансових ресурсів та використання їх на придбання необхідних для виробництва готової продукції сировини та матеріалів.

Другий етап – це безпосередньо процес виробництва готової продукції, але на сільськогосподарському підприємстві він має свої особливості, що пов'язані з часом виробництва готової продукції. Підприємство витрачає найбільшу суму витрат на виробництво продукції рослинництва протягом першого та другого кварталів поточного року, а вихід продукції відбувається у третьому кварталі.

Третій етап – це реалізація готової продукції та отримання доходу від її реалізації, але і тут є свої особливості - надходження фінансових ресурсів від реалізації продукції відбувається нерівномірно. Найбільша кількість фінансових ресурсів надходить у третьому та четвертому кварталах, а використання цих ресурсів у першому та другому. Тому, нормальне функціонування кредитних відносин є однією з необхідних умов досягнення значних темпів економічного зростання сільськогосподарського виробництва. Зазначена специфіка потребує авансування фінансових ресурсів на тривалий період часу для виробництва продукції, що призводить до залучення необхідних підприємству фінансових ресурсів. Кредитні ресурси потрібні сільськогосподарським підприємствам для формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, які є необхідними для забезпечення безперервності процесу виробництва сільськогосподарської продукції.

Специфіка сільського господарства та виробництва сільськогосподарської продукції, його тривалий період зумовлюють необхідність у залученні коштів. Це усуне небезпеку призупинення виробничого процесу у разі відсутності коштів на придбання оборотних засобів. У даному випадку кредит повинен виступати як економічний важіль і джерело залучених фінансових ресурсів. Кредитні ресурси залучаються з метою забезпечення підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів [1].

В умовах нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції інвестиційна активність у сільському господарстві України залишається низькою.

За офіційною статистикою, у 2015 році в галузь було залучено 8,6% капітальних інвестицій від загальних вкладень в економіці України. В умовах експортної орієнтації сільського господарства галузі вкрай не вистачало фінансових ресурсів, що позначалося на технічному оснащенні виробництва, обсязі внесених добрив, використанні засобів захисту рослин та загалом на дотриманні норм технологічного процесу. У 2015 році рівень технічної оснащеності сільськогосподарських підприємств в Україні зменшився майже в три рази та становив 4,8 од. тракторів на 1000 га посівної площі.

Акумуляування власних фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств з метою технічного переоснащення на сьогоднішньому етапі розвитку сільського господарства є вкрай проблематичним, адже за результатами 2015 року 15,2% сільськогосподарських підприємств є збитковими, а середній рівень їхньої рентабельності вже два роки поспіль ледве перевищує 8% [3].

За даними, наведеними на Всесвітньому економічному форумі: «Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2015-2016», серед найвпливовіших факторів, що перешкоджають веденню бізнесу в Україні, є доступ до фінансування сільськогосподарських підприємств (15,3%), корупція (14,0) та податкові правила (13,6%). Крім того, глибока політична та економічна криза, воєнні дії, нестабільна, непрогнозована та непрозора державна політика, незахищеність прав кредиторів та землевласників, неефективність реформ, пов'язаних із оподаткуванням і використанням землі, недостатнє фінансування сільського господарства та інші чинники об'єктивно не сприяють залученню зовнішнього фінансування. Як наслідок, надходження іноземних інвестицій у вітчизняний аграрний сектор також обмежене.

У структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України інвестиції в сільське господарство з кожним роком зменшуються. Зокрема з 2010 по 2015 рік відбулося зниження їхньої частки відповідно від 1,7 до 1,3% [3].

Разом з тим, присутність іноземців на ринку оренди землі в Україні збільшується. За результатами досліджень науковців Оклендського університету (Нова Зеландія) встановлено, що наразі під контролем іноземних компаній перебуває понад 2,2 млн га, або близько 5,3%, сільськогосподарських угідь України. Серед основних гравців ринку — компанії Данії (Trigon Agri), Саудівської Аравії, Франції та США (при цьому американською компанією NCH Capital укладено орендні договори з правом викупу земельних ділянок після скасування мораторію на загальну площу 450 тис. га), а також змішані вітчизняно-іноземні компанії за участю Кіпру, Австрії, Люксембурга. Наприклад, найбільший земельний банк наразі має UkrLandFarming (654 тис. га), а 5% її акцій належать іноземній компанії Cargill. У свою чергу, 65% боргових зобов'язань агрохолдингу «Мрія» (300 тис. га) належать інвестиційним групам США та Великої Британії. У серпні 2014 року «Мрія Агрохолдинг» мав заборгованість перед кредиторами та контрагентами на суму 1,3 млрд дол. Це був найбільший дефолт серед українських аграрних компаній. На сьогодні низка агрохолдингів (у тому числі «Мрія Агрохолдинг») проводять реструктуризацію боргів, а той самий «Мрія Агрохолдинг» отримав від міжнародних інвесторів пропозицію щодо фінансування обігового капіталу сезону 2016 року в розмірі 50 млн дол.

Крім цього, агрохолдинги мають доступ до світових ринків капіталу. На початковому етапі вихід на зовнішні ринки капіталу відбувався шляхом розміщення певної частки акцій на міжнародних біржах: у 2007 році — 36% «Кернел Груп» на Варшавській фондовій біржі; у 2008-му — 19,4% МХП та у 2010 році — 20% «Авангард» — на Лондонській фондовій біржі. Після розміщення акцій перед холдингами фактично відкрилися зовнішні ринки кредитного фінансування сільськогосподарських підприємств, і компанії почали залучати кредити за низькими ставками, таким чином отримавши ще одну конкурентну перевагу порівняно з іншими українськими агровиробниками. Доступ до зовнішнього ринку капіталу «Нібулону» забезпечила вдала домовленість зі Світовим банком, що надав холдингу у 1998 році 5 млн дол. США, після чого у компанії з'явилися інші зарубіжні кредитори.

Незважаючи на те, що рівень капіталізації майже всіх українських агрохолдингів після виходу на світові біржі знизився, за даними асоціації «Український клуб аграрного бізнесу», станом на 22 березня 2016 року загальна капіталізація українських публічних аграрних холдингів, акції яких котируються на міжнародних фінансових біржах, становила 2,86 млрд дол.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, розглядаючи фінансове забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств з точки зору теорії та методології, можна зазначити, що воно є цілісним процесом щодо забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, основною функцією якого є формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів підприємства для розв'язання окремих завдань фінансової політики зазначеного підприємства. Стратегічною метою механізму фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах фінансових ресурсів та з мінімальним ризиком для підприємства.

Бібліографічний список

1. Андрущенко, А.М. Підвищення економічної ефективності діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів / А.М. Андрущенко // Економіка АПК. — 2006. — № 8. — С. 60-65.
2. Дем'яненко М.Я. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектора АПК / М.Я. Дем'яненко. — К. : ННЦ ІАЕ, 2004. — 320 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0>.
5. Кашенко О.Л. Системне управління фінансів / О.Л. Кашенко. — Суми: Довкілля, 2001. — 98 с.
6. Колотуха С.М. Реформування кредитних відносин в аграрному секторі економіки / С.М. Колотуха // Економіка АПК. — 2001. — № 12. — С. 74-80.
7. Лайко П.А. Фінанси підприємств : підручник для студентів вузів / П.А. Лайко, М.В. Мних. — К. : Т-во «Знання України», 2004. — 428 с.
8. Нагаєв В.М. Управління сільськогосподарським виробництвом у новостворених агроформуваннях / В.М. Нагаєв ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. — Харків, 2002. — 43 с.
9. Панасюк Б.Я. Фінансове забезпечення розвитку сільського господарства України / Б.Я. Панасюк ; Укр. акад. аграр. наук, Ін-т аграр. економіки. — К., 2001. — 42 с.
10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О.О. Терещенко. — К. : КНЕУ, 2003. — 554 с.

References

1. Andrushchenko, A.M. (2006), "Improving economic efficiency of agricultural production cooperatives", *Ekonomika APK*, no. 8, pp. 60-65.

2. Demianenko, M.Ya. (2004), *Problemy finansovo-kredytnoho zabezpechennia ahrarynoho sektora APK* [The problems of financial and credit support of the agricultural sector agribusiness], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
3. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date May 25, 2017).
4. *Ekonomichnyi dyskusiinyj klub* [Economic debating] (2016), available at: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0>. (access date May 25, 2017).
5. Kashenko, O.L. (2001), *Systemne upravlinnia finansiv* [Finance Management System], Dovkillia, Sumy, Ukraine.
6. Kolotukha, S.M. (2001), "Reforming credit relations in the agricultural sector", *Ekonomika APK*, no. 12, pp. 74-80.
7. Laiko, P.A. and Mnykh, M.V. (2004), *Finansy pidpriemstv: pidruchnyk dlia studentiv vuziv* [Finance companies: a textbook for university students], T-vo «Znannia Ukrainy», Kyiv, Ukraine.
8. Nahaiev, V.M. (2002), *Upravlinnia silskohospodarskym vyrobnytstvom u novostvorenykh ahroformuvanniakh* [Managing agricultural production in the newly created agricultural enterprises], Khark. nats. ahrar. un-t im. V.V.Dokuchaieva, Kharkiv, Ukraine.
9. Panasiuk, B.Ya. (2001), *Finansove zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy* [Financial support for the development of agriculture Ukraine], Ukr. akad. ahrar. nauk, In-t ahrar. Ekonomiky, Kyiv, Ukraine.
10. Tereshchenko, O.O. (2003), *Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia* [Financial activities of business entities], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine.

Мушеник І.М., Бурлаков О.С. ОЦІНКА СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мета. Обґрунтування системних теоретико-методологічних підвалин і практичних рекомендацій щодо управління формуванням та ефективним використанням фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, адекватного новим ринковим умовам, яке забезпечує їх стабільне функціонування й економічний поступ.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети у дослідженні використано: метод економіко-статистичного аналізу (дослідження фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств), метод аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних економістів (для порівняльної характеристики), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків).

Результати. Обґрунтовано, що форма фінансового забезпечення визначається формою руху фінансових ресурсів та надання гарантій, тому фінансове забезпечення може мати зовнішній обрис у грошовій, фінансовій і товарній формі та додатково виступати у формі гарантій. Виявлено, що всі зазначені форми фінансового забезпечення є рівноправними і рівнозначними, проявами єдиної економічної сутності фінансового забезпечення. Вони між собою внутрішньо пов'язані і є взаємодоповнюючими.

Встановлено, що специфіка сільського господарства та виробництва сільськогосподарської продукції, його тривалий період зумовлюють необхідність у залученні коштів. Це усуне небезпеку призупинення виробничого процесу у разі відсутності коштів на придбання оборотних засобів. У даному випадку кредит повинен виступати як економічний важіль і джерело залучених фінансових ресурсів. Кредитні ресурси залучаються з метою забезпечення підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів.

Наукова новизна. Запропоновано теоретико-методичний підхід удосконалення системи фінансового забезпечення на основі порівняльної характеристики досліджень іноземних науковців.

Практична значущість визначається можливістю удосконалення фінансових показників сільськогосподарських підприємств в контексті зміцнення фінансового стану.

Ключові слова: фінансове забезпечення, сільськогосподарські підприємства, фінансові ресурси, економіка.

Mushenik I.M., Burlakov O.S. ASSESSMENT OF THE STATE OF FINANCIAL PROVISION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Purpose. The aim of this theme is to substantiate the system of theoretical and methodological foundations and practical recommendations on the management of the formation and efficient use of financial resources of agricultural enterprises, adequate to new market conditions, which ensures their stable functioning and economic progress.

Methodology of research. The following methods are used to achieve this goal in the study: the method of economic and statistical analysis (research of financial resources of agricultural enterprises), the method of analysis of scientific works of domestic and foreign economists (for comparative characteristics), abstract and logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions).

Findings. It is substantiated that the form of financial provision is determined by the form of movement of financial resources and provision of guarantees, therefore financial provision may have external appearance in monetary, financial and commodity form and additionally act in the form of guarantees. It is revealed that all of these forms of financial provision are equal and equivalent, manifestations of a single economic substance of financial provision. They are internally interconnected and complementary.

It has been established that the specificity of agriculture and agricultural production, its long period leads to the need in attracting funds. This will eliminate the risk of suspension of the production process in the absence of funds for the purchase of working capital. This will eliminate the danger of suspension of the production process in the absence of

funds for the purchase of working capital. In this case, the loan should act as an economic lever and a source of involved financial resources. Credit resources are used to provide an enterprise with sufficient financial resources.

Originality. The theoretical and methodical approach of improvement of financial providing system on the basis of comparative characterization of researches of foreign scientists is proposed.

Practical value. The practical significance of the results of the study is determined by the possibility of improving the financial indicators of agricultural enterprises in the context of strengthening the financial state.

Key words: financial provision, agricultural enterprises, financial resources, economics.

Мушеник И.Н., Бурлаков А.С. ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Целью рассмотрения данной тематики является обоснование системных теоретико-методологических основ и практических рекомендаций по управлению формированием и эффективным использованием финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий, адекватного новым рыночным условиям, которое обеспечивает их стабильное функционирование и экономический рост.

Методика исследования. Для достижения поставленной цели в исследовании использованы: метод экономико-статистического анализа (исследование финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий), метод анализа научных работ отечественных и зарубежных экономистов (для сравнительной характеристики), абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирования выводов).

Результаты. Обосновано, что форма финансового обеспечения определяется формой движения финансовых ресурсов и предоставления гарантий, поэтому финансовое обеспечение может иметь внешний облик в денежной, финансовой и товарной форме и дополнительно выступать в форме гарантий. Выявлено, что все указанные формы финансового обеспечения являются равноправными и равнозначными, проявлениями единой экономической сущности финансового обеспечения. Они между собой внутренне связаны и являются взаимодополняющими.

Установлено, что специфика сельского хозяйства и производства сельскохозяйственной продукции, его длительный период обуславливают необходимость в привлечении средств. Это устранил опасность приостановки производственного процесса в случае отсутствия средств на приобретение оборотных средств. В данном случае кредит должен выступать как экономический рычаг и источник привлеченных финансовых ресурсов. Кредитные ресурсы привлекаются с целью обеспечения предприятия достаточным объемом финансовых ресурсов.

Научная новизна. Предложено теоретико-методический подход усовершенствования системы финансового обеспечения на основе сравнительной характеристики исследований иностранных ученых.

Практическая значимость определяется возможностью усовершенствования финансовых показателей сельскохозяйственных предприятий в контексте укрепления финансового состояния.

Ключевые слова. финансовое обеспечение, сельскохозяйственные предприятия, финансовые ресурсы, экономика.